

Framtidskonferensen

2019/20:FPM17

Statsrådsberedningen

2020-02-19

Dokumentbeteckning

COM (2020) 27

Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet och rådet - Hur konferensen om Europas framtid kan se ut

Sammanfattning

Kommissionens ordförande har utlovat en konferens om Europas framtid som ska löpa under perioden 2020–2022. Konferensen ska syfta till att stärka demokratin i Europa och ge medborgarna en möjlighet att göra sin röst hörd. Kommissionen föreslår att konferensen ska inledas på Europadagen, den 9 maj 2020. Ambitionen är att sammanföra medborgare, oavsett bakgrund, ålder eller var i unionen de bor, med civilsamhället och EU-institutionerna. Kommissionen vill att nationella parlament, arbetsmarknadens parter, regionala och lokala myndigheter och civilsamhället ges en central roll under konferensen.

Kommissionen föreslår att konferensen ska följa två parallella spår. Det första ska röra politiken och EU:s ambitioner, där kommissionens prioriteringar och Europeiska rådets strategiska agenda bör vara vägledande. Det andra spåret inriktas på institutionella frågor, där debatten bl.a. skulle handla om systemet med toppkandidater vid val av Europeiska kommissionens ordförande och gränsöverskridande listor vid val till Europaparlamentet. Avsikten är att Europaparlamentet, rådet och kommissionen ska enas om målen för konferensen.

Kommissionen föreslår att konferensen bl.a. ska använda sig av de redan väletablerade medborgardialogerna, men också nya samrådsformer och en flerspråkig digital plattform. I meddelandet föreslås en återkopplingsmekanism, för att följa upp och ge resultat åt de diskussioner som förs under konferensen i form av en uppsättning rekommendationer. Kommissionen uttrycker sig vara beredd att ta hänsyn till dessa synpunkter och förslag i utformningen av sin lagstiftningsagenda.

Regeringen ser det som positivt om konferensen kan bidra till att stärka dialogen med medborgarna och engagemanget i EU-frågorna. Liksom kommissionen, anser regeringen att konferensen bör ses som ett komplement till den representativa demokratin; konferensen kan utgöra en möjlighet att fånga upp tankar och idéer via medborgardialogerna. Regeringen ställer sig bakom kommissionens inkluderande ansats liksom att dialogen bör föras ut på nationell, regional och lokal nivå med hjälp av ett brett spektrum av aktörer, inklusive nationella parlament. Regeringen anser att prioritet bör ges åt att genomföra den strategiska agendan och att uppnå konkreta resultat till förmån för medborgarna, baserat på medborgardialoger. Regeringen vill att en del av konferensen behandlar hur EU och medlemsstaternas ska säkerställa unionens grundläggande principer och värden enligt artikel 2 i fördraget. Regeringen delar inte kommissionens ambition att återigen diskutera toppkandidatsystemet och gränsöverskridande listor vid val till Europaparlamentet, och regeringen vill inte att konferensen ska syfta till fördragsändringar. Grundläggande för regeringen är att bevara den fördragsfästa institutionella balansen, inklusive kommissionens roll.

1 Förslaget

1.1 Ärendets bakgrund

Kommissionens ordförande Ursula von der Leyen har i sin politiska vägledning¹ för kommissionens arbete under den kommande mandatperioden utlovat en konferens om Europas framtid. Konferensen ska syfta till att stärka demokratin i Europa och ge medborgarna en möjlighet att göra sin röst hörd. Konferensen ska inledas under 2020 och löpa under två år. Ursula von der Leyen framhåller att européerna bör spela en ledande och aktiv roll när det gäller att fastställa EU:s prioriteringar och ambitionsnivå. Vidare bör konferensen sammanföra medborgare – med en stark roll för ungdomar – civilsamhället och EU-institutioner som jämbördiga partner. Avsikten är att Europaparlamentet, rådet och kommissionen ska enas om målen för konferensen. Den 22 januari 2020 presenterade kommissionen sitt meddelande om hur konferensen om Europas framtid kan se ut.

1.2 Förslagets innehåll

I kommissionens meddelande om EU:s framtidskonferens framgår att målet med konferensen främst är att öka medborgarnas delaktighet i institutionernas arbete och att skapa möjligheter för medborgarna att forma Europas framtid. Kommissionen vill genom konferensen nå ut till EU:s alla hörn och göra det lättare för medborgarna att delta och engagera sig.

¹ En ambitiösare union – Min agenda för Europa, Politiska riktlinjer för nästa Europeiska kommission, 2019-2024.

Kommissionen föreslår att arbetet med att organisera konferensen bör ske genom ett samarbete mellan rådet, Europaparlamentet och kommissionen i form av en gemensam förklaring. Denna ska sedan även andra aktörer kunna ansluta sig till. Kommissionen uppmanar nationella, regionala och lokala aktörer att delta i processen, för att lättare nå ut till unionens medborgare.

Innehållet i konferensen skulle följa två parallella spår. Det första om politiken och EU:s ambitioner, i enlighet med de sex prioriteringar som kommissionen tidigare utformat², samt Europeiska rådets strategiska agenda för institutionernas arbete³. Dessa skulle fungera som riktlinjer för, utan att begränsa, debatten. Medborgarna ska själva kunna styra debatten och fokusera på vad de anser är viktigt och tycker att EU ska uppnå. Det andra spåret inriktas på institutionella frågor, där debatten bl.a. skulle handla om systemet med toppkandidater vid val av Europeiska kommissionens ordförande och gränsöverskridande listor vid val till Europaparlamentet. För det senare skulle kommissionen fungera som moderator och medlare mellan Europaparlamentet och rådet, då kommissionen inte har behörighet i frågan.

Kommissionen föreslår att konferensen ska inledas den 9 maj 2020, och då sammanfalla med Europadagen, samt 70-årsdagen för undertecknandet av Schumandeklarationen och 75-årsdagen för andra världskrigets slut.

1.2.2 Verktyg för konferensen

I meddelandet föreslår kommissionen att konferensen ska bygga på redan existerande verktyg som de väletablerade medborgardialogerna, kombinerat med nya former för att nå ut så långt som möjligt. Även andra erfarenheter av samråd med medborgarna bör användas för att öka räckvidden av konferensen. Dessutom föreslås andra befintliga program och medel användas, såsom medborgarinitiativet.

Utöver dessa verktyg föreslås nya former, som exempelvis diskussionspaneler för enskilda frågor, och en flerspråkig digital plattform. Ett särskilt fokus läggs på att locka unga människor, varför särskilda typer av interaktiva och kreativa former av deltagande och evenemang föreslås.

Det huvudsakliga fokuset är att nå ut så långt som möjligt och skapa medel för att alla EU-medborgare ska ha möjlighet att delta och engagera sig, oavsett bakgrund, ålder eller var i unionen de bor. Hela processen bör vara representativ för EU:s mångfald, med ett särskilt fokus på jämställdhet, samt på minoriteter och personer med funktionsnedsättning.

² En ambitiösare union – Min agenda för Europa, Politiska riktlinjer för nästa Europeiska kommission, 2019-2024.

³ En ny strategisk agenda för EU 2019–2024

Kommissionen uppmanar alla EU-institutioner att bidra och dessutom göra gemensamma insatser med lokala, regionala, och nationella aktörer och andra intressenter för att kommunicera, utforma och genomföra konferensen. Tillsammans med de andra institutionerna är kommissionen beredd att på ett så effektivt sätt som möjligt se till att det som tas upp i debatten under konferensen ska omsättas i EU-politiken. Kommunikationen och marknadsföringen runt konferensen bör vara enhetlig och igenkännlig för allmänheten, och ha en tydlig identitet. I meddelandet föreslås även en återkopplingsmekanism, för att följa upp och ge resultat åt de diskussioner som förs under konferensen i form av en uppsättning rekommendationer. Återkopplingen skulle kunna ta olika former, exempelvis som rapporter, och kommissionen uttrycker sig vara beredd att ta hänsyn till dessa synpunkter och förslag i utformningen av sin lagstiftningsagenda.

1.3 Gällande svenska regler och förslagets effekt på dessa

Meddelandet innehåller inga lagstiftningsförslag och är inte rättsligt bindande för medlemsstaterna.

1.4 Budgetära konsekvenser / Konsekvensanalys

Kommissionen vill att alla EU-institutioner bör vara beredda att bidra med resurser för att utforma och genomföra konferensen. Kommissionen har inte föreslagit finansiering för konferensen.

2 Ståndpunkter

Regeringen överlade med utrikesutskottet om framtidskonferensen den 23 januari 2020. Samråd ägde därefter rum med EU-nämnden den 24 januari inför en första diskussion i rådet för allmänna frågor den 28 januari 2020. Regeringen fick stöd för sina ståndpunkter. Avvikande meningar avgavs av SD, L och V.

2.1 Svensk ståndpunkt

Regeringen avser att verka för en saklig och realistisk framtidskonferens som utgår från medborgarnas behov och synpunkter, men som inte heller skapar orimliga förväntningar. Regeringen anser att de slutsatser som antogs av Europeiska rådet i december 2019 ska vara vägledande för det fortsatta arbetet med konferensen, dvs. att prioritet bör ges åt att genomföra den strategiska agendan och att uppnå konkreta resultat till förmån för medborgarna, baserat på medborgardialoger. Regeringen välkomnar att dessa grundelement återfinns i kommissionens meddelande.

Regeringen ser det som positivt om konferensen kan bidra till att stärka dialogen med medborgarna och engagemanget i EU-frågorna och öka kunskapen om EU och Sveriges roll i EU. Liksom kommissionen, anser

regeringen att konferensen bör ses som ett komplement till den representativa demokratin. Konferensen kan utgöra en möjlighet att fånga upp tankar och idéer via medborgardialoger och utveckla hur den strategiska agendan kan föras vidare. Regeringen ställer sig bakom kommissionens ambition att genom en öppen och inkluderande ansats uppmuntra alla medborgarna att engagera sig, liksom att dialogen bör föras ut på nationell, regional och lokal nivå med hjälp av ett brett spektrum av aktörer, som nationella parlament, politiska partier, arbetsmarknadens parter och regionala och lokala företrädare.

Regeringen anser att en del av konferensen bör behandla hur EU och medlemsstaternas ska möta sitt gemensamma ansvar att säkerställa unionens grundläggande principer och värden enligt artikel 2 i fördraget och stadgan om grundläggande rättigheter.

Regeringen anser att konferensen bör undvika institutionell dragkamp och kompetensdiskussioner. Grundläggande för regeringen är att bevara den fördragsfästa institutionella balansen, inklusive kommissionens roll. Regeringen anser inte att konferensen ska syfta till fördragsändringar. Inom rådet avvisades så sent som 2018 Europaparlamentets förslag om en mer institutionaliserad toppkandidatprocess kombinerad med gränsöverskridande listor. Regeringen ställer sig fortsatt bakom den inställningen. Regeringen delar därmed inte kommissionens ambition att återigen diskutera toppkandidatsystemet och gränsöverskridande listor vid val till Europaparlamentet.

Regeringen anser att det är viktigt att EU27 hålls samman i den viktiga grundplatta som utgör EU-samarbetet. Det hindrar inte fördjupade samarbeten som på sikt kan inkludera samtliga medlemsstater.

Regeringen ställer sig positiv till att nationella parlament involveras nära i arbetet med konferensen, och att subsidiaritetskontrollerna kan diskuteras.

Regeringen anser att konferensen bör präglas av ett jämställdhetsperspektiv och att jämställdhetsperspektivet bör beaktas i valet av personer som leder konferensen.

Regeringen anser att finansieringen av utformningen och genomförandet av konferensen ska hanteras inom ramen för de relevanta EU-institutionernas budget.

2.2 Medlemsstaternas ståndpunkter

Många medlemsstater har framhållit att konferensen bör fokusera på genomförandet av den strategiska agendan och att uppnå konkreta resultat till förmån för medborgarna, baserat på medborgardialoger. Många har också framhållit att fördragsändringar inte bör stå i fokus, samt att nationella parlament bör ha en viktig roll i konferensen.

2.3 Institutionernas ståndpunkter

Framtidskonferensen var föremål för en första diskussion i Europeiska rådet den 12 december 2019. I slutsatserna från mötet erinras om att prioritet bör ges åt att genomföra den strategiska agendan och att uppnå konkreta resultat till förmån för medborgarna, liksom att konferensen bör bygga på medborgardialoger. ER underströk vikten av interinstitutionell balans och delaktighet från såväl EU-institutionerna som medlemsstaterna och nationella parlament.

Europaparlamentet antog den 15 januari 2020 en resolution⁴ över sin syn på konferensen och framhåller vikten av en nerifrån- och uppansats där medborgarna får komma till tals utan förutbestämda resultat eller ramar. Ett antal övergripande sakfrågor anges som icke uttömmande exempel på diskussionsämnen. Europaparlamentet framhåller även att konferensen bör överväga tidigare förslag rörande toppkandidatsystemet och gränsöverskridande listor vid val till Europaparlamentet.

Utöver dessa punkter fokuserar resolutionen på konferensens genomförande och organisation. Europaparlamentet föreslår tematiska diskussionsforum i form av s.k. medborgar-agoror dit ett representativt urval av medborgare (200–300 st.) bjuds in från medlemsstaterna. Därutöver föreslås möten i en plenarförsamling i Europaparlamentets lokaler (2 per halvår) med deltagande främst från institutionerna och nationella parlament, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén, regionkommittén och arbetsmarknadens parter på EU-nivå. Även en styrkommitté och verkställande samordningsnämnd föreslås, med företrädare för Europaparlamentet, rådet och kommissionen. Europaparlamentet vill ha en jämn könsfördelning i alla organ på alla konferensnivåer. Europaparlamentet föreslår att konferensen ska resultera i konkreta rekommendationer som kommer att föranleda åtgärder från institutionernas sida och omsättas i handling. Europaparlamentet utfäster sig att omedelbart följa upp konferensen, med lagstiftningsförslag, initiativ till fördragsändringar eller på annat sätt.

Regionkommittén har uttalat sitt stöd för konferensen och är beredd att bidra konstruktivt till konferensen. Kommittén vill involveras fullt ut i konferensen, inklusive dess styrkommitté, i egenskap av företrädare för de lokala och regionala folkvalda företrädarna.

⁴ Europaparlamentets ståndpunkt om konferensen om Europas framtid, TA-9-2020-0010

Meddelandet har inte remissbehandlats. Konferensens övergripande syfte är att öka medborgarnas delaktighet i institutionernas arbete och att skapa möjligheter för medborgarna att delta och engagera sig i frågor om EU:s utveckling. Ambitionen är att konferensens olika dialogformer ska användas på både nationell, regional och lokal nivå för att fånga upp medborgarnas synpunkter. Medlemsstaterna genom Europeiska rådet har framhållit att genomförandet av de policyutmaningar som behandlas i den strategiska agendan bör stå i fokus för dessa dialoger.

3 Förslagets förutsättningar

3.1 Rättslig grund och beslutsförfarande

Det anges inte någon rättslig grund för meddelandet. Kommissionen föreslår att Europaparlamentet, rådet och kommissionen fastställer konferensens upplägg, struktur, omfattning och tidtabell genom en gemensam förklaring. Europaparlamentet föreslår ett samförståndsavtal mellan Europaparlamentet, kommissionen och rådet.

3.2 Subsidiaritets- och proportionalitetsprincipen

Inte aktuellt. Meddelandet innehåller inga förslag till lagstiftningsakter.

4 Övrigt

4.1 Fortsatt behandling av ärendet

Kommissionen föreslår att konferensen ska löpa under 2020–2022. Avsikten är att kommissionen, Europaparlamentet och rådet tillsammans ska fastställa konferensens närmare upplägg. Kommissionen och Europaparlamentet föreslår båda att konferensen inleds den 9 maj 2020.

4.2 Fackuttryck/termer

Toppkandidatprocessen - En informell process initierad 2014 där de politiska partierna, inför valet till Europaparlamentet, uppmuntras att utse varsin kandidat till befattningen som kommissionsordförande.